

การส่งเสริมทุนทางสังคมของผู้นำทางการเมืองตามหลักพุทธธรรม

ภูวดิษฐ์ นันทสกุลสิทธิ์* ณภัฏ พชรกรโชติ และบรรณวัชร พลคำ

นักวิชาการอิสระ

THE PROMOTION OF SOCIAL CAPITAL BY POLITICAL LEADERS ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLES

Phuwadit Nunthasakulsit*, Napaphat Patcharakornchot and Bannawat Polcum

Independent Scholar

*Corresponding author e-mail: Saokum.sai@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ 2 ธันวาคม 2568 วันที่แก้ไขบทความ 17 ธันวาคม 2568 วันที่ตอบรับบทความ 19 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การส่งเสริมทุนทางสังคมของผู้นำทางการเมือง โดยยึดหลักสัปปุริสธรรมเป็นกรอบแนวคิดหลักในการประเมินและพัฒนากิจการปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งห้าประเภท ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงิน การศึกษานี้มุ่งเน้นให้เข้าใจบทบาทของผู้นำในการสร้างความเข้มแข็งของทุนทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความมั่นคงและความยั่งยืนของระบบการเมือง รวมถึงการพัฒนาความเชื่อมั่น ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของประชาชน สิ่งสำคัญอีกประการคือเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้นำทางการเมืองต้องเผชิญ เช่น การขาดคุณธรรมและจริยธรรม การบริหารทรัพยากรไม่เหมาะสม การขาดความเข้าใจต่อชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นการชี้แนะแนวทางในการประยุกต์หลักธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาความสามารถของผู้นำ นอกจากนี้บทความยังมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางและกลยุทธ์ในการใช้หลักธรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารจัดการทุนทางสังคมและทรัพยากรต่าง ๆ ของสังคม การวิจัยมุ่งให้ผู้นำสามารถตัดสินใจ วางนโยบาย และขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ยุติธรรม และสอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชน การศึกษานี้ยังมุ่งสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์หลักธรรมในบริบททางการเมือง เพื่อพัฒนาผู้นำที่มีคุณธรรม มีสมรรถนะครบด้าน และสามารถสร้างความยั่งยืนให้แก่สังคมและระบบการเมืองอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : ทุนทางสังคม ผู้นำทางการเมือง หลักสัปปุริสธรรม

Abstract

This academic article aims to study and analyze the promotion of social capital by political leaders, using the principles of Sappurisa Dhamma as the main conceptual framework for evaluating and developing the management of five types of capital: human capital, social capital, physical capital, natural capital, and financial capital. The study focuses

on understanding the role of leaders in strengthening social capital, which is a critical factor for the stability and sustainability of political systems, as well as fostering trust, cooperation, and citizen participation. Another important objective is to analyze the problems and challenges faced by political leaders, such as a lack of morality and ethics, improper resource management, and insufficient understanding of communities and stakeholders. This study aims to provide guidance on applying these principles to address challenges and enhance leadership capabilities. Furthermore, the article seeks to propose approaches and strategies for utilizing these principles to maximize benefits in managing social capital and societal resources. The research intends to enable leaders to make informed decisions, formulate policies, and implement political activities effectively, transparently, and fairly, in alignment with the public interest. This study also aims to generate knowledge on applying these principles in political contexts to develop leaders who are ethical, competent across all dimensions, and capable of ensuring the sustainability of society and political systems.

Keywords: Social Capital, Political Leaders, Sappurisa Dhamma

บทนำ

ทุนทางสังคมถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาความเข้มแข็งและความยั่งยืนของสังคมและการเมือง เพราะเป็นเครือข่ายของความสัมพันธ์ ความเชื่อมั่น และความร่วมมือระหว่างประชาชน กลุ่มองค์กร และหน่วยงานภาครัฐ การมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็งช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง นอกจากนี้ยังช่วยสร้างความน่าเชื่อถือของสถาบันทางการเมืองและผู้นำ ทำให้การบริหารจัดการกิจกรรมและทรัพยากรต่าง ๆ มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน การส่งเสริมทุนทางสังคมไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่มีคุณค่าและยั่งยืน การบริหารทุนทางสังคมอย่างเหมาะสมยังช่วยให้ผู้นำทางการเมืองสามารถวางแผนและดำเนินนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความฟุ่มเฟือย และสร้างความเชื่อมั่นในระบบการเมือง รวมถึงเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในระยะยาว ดังนั้นทุนทางสังคมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมและการเมืองดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง (มนต์ชัย ผ่องศิริ, 2560)

ผู้นำทางการเมืองในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายและปัญหาที่ซับซ้อนหลายด้าน หนึ่งในปัญหาสำคัญคือการขาดความเข้าใจและการบริหารทุนทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความขัดแย้ง การแบ่งขั้วทางการเมือง และความไม่ไว้วางใจระหว่างประชาชนและสถาบันทางการเมือง นอกจากนี้การขาดคุณธรรมและจริยธรรม เช่น การทุจริตใช้อำนาจในทางที่ไม่เหมาะสม และการขาดความโปร่งใสในการตัดสินใจ ส่งผลให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจและลดการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้นำบางรายยังขาดสมรรถนะ

ในการปรับตัวต่อสถานการณ์และการจัดการความซับซ้อน ทำให้การวางนโยบายและการบริหารงานไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน อีกทั้งปัญหาการบริหารทรัพยากรทั้งกายภาพ ธรรมชาติ และการเงินอย่างไม่เหมาะสมยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมและความยั่งยืนทางการเมือง ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาผู้นำที่มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ และสามารถสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนและองค์กรอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ (ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์, 2561)

การนำหลักสัปปุริสธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการตัดสินใจทางการเมืองช่วยเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และสมรรถนะของผู้นำ ทำให้ผู้นำมีความรู้จรรยาที่ รู้ความมุ่งหมาย รู้จักตนเอง รู้ประมาณ รู้เวลา รู้ชุมชน และรู้จักบุคคลอื่น หลักสัปปุริสธรรมช่วยให้การบริหารทุนทางสังคม ทรัพยากรกายภาพ ธรรมชาติ และการเงินเป็นไปอย่างรอบคอบ โปร่งใส และยุติธรรม นอกจากนี้ยังช่วยสร้างความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ผู้นำสามารถตัดสินใจ วางนโยบาย และขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความขัดแย้ง และสร้างความมั่นคงทางสังคม การนำหลักสัปปุริสธรรมมาใช้จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยพัฒนาการเมืองให้มีคุณธรรม โปร่งใส และยั่งยืน ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชนและสนับสนุนการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (พระครูโสภณสุตากร, พระมหาวันรินทร์ สุรปญโญ และ กาญจนพงศ์ สุวรรณ, 2564)

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า ทุนทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคมและการเมือง ผู้นำทางการเมืองต้องเผชิญกับปัญหาความขาดความเชื่อมั่น การขาดคุณธรรม และสมรรถนะในการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ การนำหลักสัปปุริสธรรมมาใช้ช่วยให้ผู้นำรู้จรรยาที่ รู้ความมุ่งหมาย รู้จักตนเอง รู้ประมาณ รู้เวลา รู้ชุมชน และรู้จักบุคคลอื่น ส่งเสริมการบริหารทุนมนุษย์ สังคม กายภาพ ธรรมชาติ และการเงินอย่างรอบคอบ โปร่งใส ยุติธรรม ลดความขัดแย้ง และสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนของสังคมอย่างแท้จริง

ความหมายและความสำคัญของการส่งเสริม

การส่งเสริม ถือเป็นการสนับสนุนหรือผลักดันให้กิจกรรมหรือการดำเนินงานใด ๆ เกิดขึ้นและพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยอาศัยกระบวนการสร้างแรงจูงใจ การให้โอกาส และการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม ความสำคัญของการส่งเสริมอยู่ที่การช่วยเปิดโอกาสให้บุคคล กลุ่ม หรือองค์กร สามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิต สังคม และเศรษฐกิจ อีกทั้งยังช่วยสร้างความร่วมมือ ความเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในระดับบุคคลและสังคมโดยรวม

คำว่า การส่งเสริม หมายถึง กระบวนการหรือการกระทำที่มุ่งสนับสนุน ช่วยเหลือ และผลักดันให้บุคคล กลุ่ม องค์กร หรือสังคม สามารถพัฒนาศักยภาพและดำเนินกิจกรรมไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน แนวคิดของการส่งเสริมมิได้จำกัดเพียงการมอบสิ่งของหรือทรัพยากร แต่ยังครอบคลุมถึงการสร้างโอกาส การกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจ การถ่ายทอดความรู้ การให้คำปรึกษา ตลอดจนการสร้างระบบหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมจึงถือเป็นกลไกสำคัญที่

ทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวบุคคลหรือชุมชนได้รับการปลดปล่อยและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในทางปฏิบัติ การส่งเสริมมีบทบาทหลายมิติ เช่น การส่งเสริมการศึกษา ที่ช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และคุณธรรมอันเป็นรากฐานในการดำรงชีวิต การส่งเสริมเศรษฐกิจ ที่ช่วยเพิ่มรายได้ สร้างงาน และยกระดับคุณภาพชีวิตของครอบครัวและชุมชน การส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ช่วยคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ ความเป็นภาคภูมิใจ และความมั่นคงทางจิตใจของสังคม รวมถึงการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ที่ช่วยให้เกิดความสงบสุข ความสามัคคี และความยั่งยืนของสังคมโดยรวม ดังนั้น การส่งเสริมจึงมิใช่เพียงการสนับสนุนชั่วคราว แต่เป็นการลงทุนระยะยาวที่สร้างความเข้มแข็ง ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ อันนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความยั่งยืนของประเทศชาติในที่สุด (มนตรี พิรพลพัฒน์, 2565)

ความสำคัญของการส่งเสริม อยู่ที่บทบาทในการผลักดันและสนับสนุนให้บุคคล ชุมชน หรือองค์กร สามารถพัฒนาศักยภาพและดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง การส่งเสริมทำให้เกิดแรงจูงใจ และโอกาสใหม่ ๆ ที่ช่วยเปิดพื้นที่ให้ทุกคนได้พัฒนาความรู้ ความคิด ทักษะ และคุณธรรม ซึ่งล้วนเป็นรากฐานสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ในมิติของการศึกษา การส่งเสริมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเปิดโอกาสทางการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้และพัฒนาศักยภาพของตนได้เต็มที่ ส่วนในด้านเศรษฐกิจ การส่งเสริมมีส่วนช่วยให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชน ขณะที่ในมิติทางวัฒนธรรมและสังคม การส่งเสริมช่วยสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น อัตลักษณ์ และคุณค่าทางจิตใจ ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งและความสามัคคีในสังคม นอกจากนี้ การส่งเสริมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน อันนำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน การส่งเสริมยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางโอกาส เปิดพื้นที่ให้ผู้ด้อยโอกาสได้พัฒนาและเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต กล่าวโดยสรุป ความสำคัญของการส่งเสริมคือการเป็นกลไกที่ทำให้การพัฒนาในทุกมิติเป็นไปได้จริงและมีประสิทธิผล ทั้งในด้านบุคคล ชุมชน และสังคม โดยมุ่งสู่การสร้างความสำเร็จก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว (ประภาศรี สีหอำไพ, 2540)

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า การส่งเสริม หมายถึง กระบวนการสนับสนุนและผลักดันให้บุคคล กลุ่มองค์กร หรือสังคม ได้พัฒนาและก้าวไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ โดยอาศัยการสร้างโอกาส การให้ความรู้ การจัดสรรทรัพยากร และการสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์และยั่งยืน ส่วนความสำคัญของการส่งเสริม คือ การเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและศักยภาพของบุคคลและชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ การสร้างงาน สร้างรายได้ การอนุรักษ์วัฒนธรรม การสร้างความร่วมมือ และการลดความเหลื่อมล้ำ ส่งผลให้สังคมมีความเข้มแข็ง มั่นคง และพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ

ลักษณะทุนทางสังคมในบริบทการเมือง

ลักษณะทุนทางสังคมในบริบทการเมือง กล่าวถึง เครือข่ายความสัมพันธ์ ความเชื่อถือ และความร่วมมือระหว่างบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรที่เกิดขึ้นในสังคมการเมือง ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการตัดสินใจร่วมกัน ทุนทางสังคมในบริบทนี้ไม่จำกัดเพียงการมีเครือข่ายหรือความสนิทสนมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงระดับของความไว้วางใจ ความรับผิดชอบต่องานสังคม และวัฒนธรรมการประสานงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็งในระบบการเมืองช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมความโปร่งใสในการดำเนินงาน และสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม อีกทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ไขปัญหาสังคม การสร้างนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ทุนทางสังคมยังช่วยลดความขัดแย้ง ส่งเสริมความสามัคคี และสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการทางการเมือง ทำให้สังคมมีความเข้มแข็ง และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาและเข้าใจลักษณะทุนทางสังคมในบริบทการเมืองจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมที่มีความร่วมมือ มีคุณธรรม และมีความยั่งยืนทางการเมืองและสังคม โดยทุนทางการเมืองตามแนวคิดของ Booth and Richard (1977) ได้กล่าวไว้ 5 ประการ คือ

1) ทุนมนุษย์ (Human Capital) ทุนมนุษย์ในบริบทการเมืองหมายถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ และศักยภาพของประชาชน นักการเมือง และเจ้าหน้าที่รัฐที่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจทางนโยบาย การวิเคราะห์ปัญหาสังคม การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และการสื่อสารกับประชาชน ความเข้มแข็งของทุนมนุษย์ช่วยสร้างผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความเข้าใจในปัญหาของประชาชน และสามารถบริหารจัดการงานด้านการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการเมืองยังช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความสามารถในการทำงานร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ ภายในสังคม ทำให้การดำเนินนโยบายตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดีขึ้นและสร้างความมั่นคงทางการเมือง

2) ทุนทางสังคม (Social Capital) ทุนทางสังคมทางการเมืองหมายถึงเครือข่าย ความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และความร่วมมือระหว่างประชาชน กลุ่มองค์กร และภาครัฐที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีทุนทางสังคมสูงช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันการเมือง ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย และการตรวจสอบความโปร่งใส นอกจากนี้ยังช่วยลดความขัดแย้งทางการเมือง เสริมสร้างความสามัคคี และสร้างบรรยากาศความไว้วางใจระหว่างรัฐและประชาชน ทำให้การบริหารจัดการประเทศมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3) ทุนกายภาพ (Physical Capital) ทุนกายภาพในบริบทการเมืองหมายถึงโครงสร้างพื้นฐาน อาคารสำนักงาน เครื่องมือและเทคโนโลยีที่สนับสนุนการดำเนินงานทางการเมือง การมีทุนกายภาพเพียงพอและมีคุณภาพช่วยให้การดำเนินกิจกรรม การสื่อสาร และการจัดการข้อมูลเป็นไปอย่างราบรื่น ทำให้สามารถบริหารงาน การเลือกตั้ง การประชุม และการประสานงานกับประชาชนหรือหน่วยงานอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การลงทุนในทุนกายภาพทางการเมืองยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและความเข้มแข็งของระบบการเมือง

4) ทุนธรรมชาติ (Natural Capital) ทุนธรรมชาติในบริบทการเมืองหมายถึงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่รัฐและประชาชนใช้เป็นฐานในการวางนโยบายและการตัดสินใจทางการเมือง การบริหารจัดการทุนธรรมชาติอย่างยั่งยืนมีผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และความยุติธรรมทางการเมือง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมช่วยสร้างความเชื่อมั่นในรัฐบาล สร้างความเป็นธรรมในการกระจายผลประโยชน์ และลดความขัดแย้งในชุมชน การวางนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรจึงมีความสำคัญต่อความเข้มแข็งและความยั่งยืนของระบบการเมือง

5) ทุนการเงิน (Financial Capital) ทุนการเงินทางการเมืองหมายถึงทรัพยากรทางการเงินที่รัฐพรรคการเมือง และหน่วยงานต่าง ๆ ใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง การมีทุนการเงินเพียงพอและบริหารจัดการอย่างเหมาะสมช่วยให้เกิดการจัดสรรทรัพยากร การวางนโยบาย การสนับสนุนโครงการสาธารณะ และการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันการเมือง การใช้ทุนการเงินอย่างโปร่งใสและมีความรับผิดชอบช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมความยุติธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสทางการเมือง

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า ทุนทั้งห้าในบริบทการเมืองประกอบด้วยทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงิน โดยมีบทบาทสำคัญต่อความเข้มแข็งและความยั่งยืนของระบบการเมือง ทุนมนุษย์หมายถึงความรู้ ความสามารถ และทักษะของประชาชน นักการเมือง และเจ้าหน้าที่รัฐที่ช่วยให้การตัดสินใจทางนโยบายและการบริหารงานมีประสิทธิภาพ ทุนทางสังคมเกี่ยวข้องกับเครือข่ายความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และความร่วมมือระหว่างประชาชน กลุ่มองค์กร และภาครัฐ ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและความสามัคคีในสังคม ทุนกายภาพหมายถึงโครงสร้างพื้นฐาน อาคาร เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ทุนธรรมชาติเกี่ยวข้องกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ใช้เป็นฐานในการวางนโยบาย ส่วนทุนการเงินหมายถึงทรัพยากรทางการเงินที่สนับสนุนกิจกรรมทางการเมือง การบริหาร ทุนทั้งห้าอย่างเหมาะสมเสริมสร้างความมั่นคง ความโปร่งใส และความยั่งยืนของระบบการเมือง

คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองในยุคปัจจุบัน

คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองในยุคปัจจุบันมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศและสังคม เนื่องจากบริบททางการเมืองมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้นำต้องมีความสามารถในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ มีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ สามารถสร้างความร่วมมือและเครือข่ายกับทุกภาคส่วน พร้อมทั้งเข้าใจความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ยังต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบ และความโปร่งใส เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากประชาชน การพัฒนาคุณลักษณะเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้นำสามารถบริหารจัดการปัญหาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการสรุปแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศ คือ Gardner (1990), Clement (1992) และ Yukl (1998) สามารถสรุปองค์ประกอบของคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองได้ 5 ประการ คือ

- 1) คุณลักษณะพื้นฐานของผู้หน้าที่ดีผู้นำที่ดีต้องมีร่างกายที่สมบูรณ์ ความฉลาด ความสามารถในการตัดสินใจ เชื่อมั่นในตนเอง และยืดหยุ่นในการปรับตัว นอกจากนี้ ยังต้องมีความรับผิดชอบ ทักษะการสื่อสาร และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมถึงความสามารถในการจูงใจและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น
 - 2) คุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำ การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความยืดหยุ่น และความพร้อมที่จะรับผิดชอบงาน คุณลักษณะเหล่านี้ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากผู้ตาม
 - 3) สมรรถนะในการเผชิญความท้าทาย ผู้นำที่มีพลังความสามารถสูง สามารถควบคุมอารมณ์และจัดการกับความเครียดได้ดี พร้อมทั้งมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และแรงจูงใจที่ชัดเจน ความสามารถ เหล่านี้ช่วยให้ผู้นำเผชิญกับความท้าทายในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคง
 - 4) ลักษณะบุคลิกภาพและความสามารถ นักการเมืองที่ประสบความสำเร็จต้องมีสติปัญญาที่โดดเด่น ความสามารถในการปรับตัว และการมีคุณธรรม รวมถึงความเชี่ยวชาญในการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น และการจัดการที่ได้รับการยอมรับในชุมชน
 - 5) คุณลักษณะตามความต้องการของผู้ตาม ผู้นำควรมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม และเล็งเห็นการณ์ไกล ทั้งยังต้องมีแรงจูงใจ กล้าหาญ และเอาใจใส่ต่อสมาชิกในชุมชน ความสามารถในการ สร้างแรงบันดาลใจและให้กำลังใจแก่ผู้ตามถือเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยผลักดันองค์กรหรือชุมชนไปสู่เป้าหมาย
- จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองในยุคปัจจุบันประกอบด้วยหลายด้านที่เสริมสร้างประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือ ผู้นำต้องมีร่างกายและสติปัญญาที่สมบูรณ์ ความสามารถในการตัดสินใจ ความยืดหยุ่น และทักษะการสื่อสารพร้อมมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมถึงคุณธรรมและจริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และความรับผิดชอบต่อที่สร้างความไว้วางใจ สมรรถนะในการเผชิญความท้าทาย การควบคุมอารมณ์และจัดการความเครียด รวมถึงบุคลิกภาพที่โดดเด่นและความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้นำควรตอบสนองความต้องการของผู้ตามด้วยความยุติธรรม ความเอาใจใส่ และแรงจูงใจ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและผลักดันชุมชนหรือองค์กรไปสู่เป้าหมายอย่างมั่นคง

หลักพุทธธรรมสำหรับผู้นำทางการเมือง

หลักพุทธธรรมสำหรับผู้นำทางการเมืองเน้นการนำคุณธรรม จริยธรรม และปัญญามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและตัดสินใจทางการเมืองอย่างรอบคอบและยั่งยืน ผู้นำที่ยึดหลักพุทธธรรมจะมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม มีเมตตา และสามารถสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชนและสถาบันทางการเมือง นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้นำมีความเข้าใจตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์ จัดการความขัดแย้ง และสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ตาม การนำหลักพุทธธรรมมาใช้จึงเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างการเมืองที่มีคุณธรรม โปร่งใส และตอบสนองต่อประโยชน์ส่วนรวม ในทางพระพุทธศาสนาเสนอหลักธรรมสำหรับผู้นำทางการเมืองไว้ คือหลักสัปปริสธรรม 7 ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี หลักธรรมที่เสริมสร้างผู้ประพฤติปฏิบัติตามให้เป็นผู้มีความสามารถนำหมู่ชนและสังคมไปสู่สันติสุขและความ สวัสดิ์ เรียกว่า สัปปริสธรรม 7 ประการ (อง.สตตก. (ไทย) 23/68/143) กล่าวคือ

1) อัมมัญญตา รู้หลักและรู้จักเหตุ คือ รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง ในการดำเนินชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ รู้เข้าใจสิ่งที่ตนจะต้องประพฤติปฏิบัติตาม เหตุผล เช่น รู้ว่าตำแหน่ง ฐานะ อาชีพ การงานของตนมีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไร มีอะไรเป็น หลักการจะต้องทำอะไรอย่างใดจึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จที่เป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบนั้น ๆ ดังนี้ เป็นต้น ตลอดจนขั้นสูงสุด คือ รู้เท่าทันกฎธรรมดาหรือหลักความจริงของธรรมชาติเพื่อประโยชน์ต่อโลก และชีวิตอย่างต้อง มีจิตใจเป็นอิสระไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิตนั้น

2) อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล คือ รู้ความหมายและความมุ่งหมายของหลักการที่ตน ปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการหรือการงานที่ตนกระทำ รู้ว่าที่ตนทำอยู่อย่างนั้น ๆ ดำเนินชีวิตอย่างนั้น เพื่อประสงค์ประโยชน์อะไรหรือควรจะได้บรรลุถึงผลอะไรที่ให้มีหน้าที่ ตำแหน่ง ฐานะ การงานอย่างนั้น ๆ เขา กำหนดวางกันไว้เพื่อความมุ่งหมายอะไร กิจการหรือการงานที่ตนทำอยู่ขณะนี้เมื่อทำไปแล้วจะเกิดผล อะไรบ้างเป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไร ดังนี้ เป็นต้น ตลอดจนถึงขั้นสูงสุด คือ รู้ความหมายของคตินธรรมดาและ ประโยชน์ที่เป็นจุดหมายที่แท้จริงของชีวิต

3) อัตตัญญตา รู้ตน คือ ความรู้จักตน รู้ตามเป็นจริงว่าตัวเรานั้นโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมและทำ การต่าง ๆ ให้สอดคล้องถูกต้องที่จะสัมฤทธิ์ผลตลอดจนรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงตนให้เจริญงอกงามถึงความ สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

4) มัตตัญญตา รู้ประมาณ คือ รู้จักพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภค รู้จักประมาณในการใช้จ่าย โภคทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด การปฏิบัติภารกิจ และปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ตลอดจนการพักผ่อน นอนหลับและการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลาย ทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อผลดีแท้จริงที่พึง ต้องการโดยมิใช่เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตน แต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัย หรือองค์ประกอบทั้งหลายที่ลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญา ผู้ปกครองต้องรู้จักประมาณการลง ทัณฑ์อาชญา และในการเก็บภาษี เป็นต้น

5) กาลัญญตา รู้กาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่ควรหรือจะต้องใช้ในการประกอบ ภารกิจ ทำหน้าที่การงาน หรือปฏิบัติการต่าง ๆ และเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร อย่างไร และทำให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา ให้ถูกเวลา ตลอดจนรู้จักกะเวลาและ วางแผนการใช้เวลาอย่างได้ผล เป็นต้น

6) ปริสสัญญตา รู้ชุมชน คือ รู้จักถิ่น รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้การอันควรประพฤติปฏิบัติใน ท้องถิ่นต่อชุมชนนั้น ๆ ว่าชุมชนนี้ เมื่อเข้าไปหาจะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้มีระเบียบ วินัยอย่างนี้ มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ ควรเกี่ยวข้อง ควรต้องสงเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้อย่างนี้ ๆ เป็นต้น

7) บุคคลัญญตา รู้บุคคล คือ รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ด้วยดีว่าควรจะทำ

หรือไม่ ได้คิดอะไร จะสัมพันธ์เกี่ยวข้อง จะใช้ จะยกย่อง จะตำหนิ หรือจะแนะนำสั่งสอนอย่างไรจึงจะได้ผลดี ดังนี้ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า หลักพุทธธรรม 7 ประการสำหรับผู้นำทางการเมืองประกอบด้วย อัมมัญญตา รู้หลักและเหตุ คือ เข้าใจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และกฎเกณฑ์ของงานเพื่อการตัดสินใจอย่างรอบคอบ อตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายและผล คือ เข้าใจวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ของการกระทำ อตตัญญตา รู้ตน คือ เข้าใจศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน และปรับปรุงตน มัตตัญญตา รู้ประมาณ คือ การปฏิบัติหน้าที่อย่างพอเหมาะ สม กาลัญญตา รู้กาล คือ ใช้เวลาอย่างเหมาะสม ปริสสัญญตา รู้ชุมชน คือ เข้าใจสภาพสังคม วัฒนธรรม และความต้องการประชาชน ปุคคลัญญตา รู้บุคคล คือ เข้าใจความแตกต่างของผู้คนและปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างเหมาะสม ทั้งหมดช่วยให้ผู้นำทางการเมืองบริหารจัดการอย่างมีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ และสร้างความไว้วางใจในสังคม

การส่งเสริมทุนทางสังคมของผู้นำทางการเมืองตามหลักพุทธธรรม

การส่งเสริมทุนทางสังคมของผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปริสธรรมเป็นแนวทางที่เน้นการสร้าง ความเข้มแข็งของเครือข่ายความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และความร่วมมือในสังคม ผู้นำที่ยึดหลักสัปปริสธรรม จะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และสร้างความสามัคคีระหว่างชุมชน การพัฒนาทุนทางสังคมเช่นนี้ช่วยให้ผู้นำสามารถบริหารจัดการทรัพยากรและ กิจกรรมทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความขัดแย้ง และสร้างความมั่นคงทางสังคม ตลอดจน เสริมสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในระบบการเมืองอย่างยั่งยืน จากการทบทวนทุนทางสังคม คุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองและหลักพุทธธรรม สามารถแบ่งการส่งเสริมทุนทางสังคมของผู้นำทาง การเมือง ได้ดังนี้

1) ความรู้และความสามารถของผู้นำ ผู้นำทางการเมืองต้องพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะ ในการบริหารงานและตัดสินใจโดยยึดหลักอัมมัญญตาและอตถัญญตา เพื่อให้เข้าใจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และวัตถุประสงค์ของงานอย่างรอบคอบ การพัฒนาทุนความรู้ช่วยเพิ่มสมรรถนะในการวิเคราะห์ปัญหา วาง นโยบาย และบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่มีทุนมนุษย์เข้มแข็งยังสามารถปรับตัวต่อความ ท้าทายทางการเมือง มีวิสัยทัศน์และสามารถขับเคลื่อนสังคมและองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างมั่นคง

2) ความสัมพันธ์และเครือข่ายสังคม การสร้างทุนทางสังคมเน้นความสัมพันธ์ ความร่วมมือ และ ความไว้วางใจระหว่างประชาชน กลุ่มองค์กร และหน่วยงานรัฐ ผู้นำต้องประยุกต์ปริสสัญญตาและปุคคลัญญตา ในการเข้าใจชุมชน บุคคล และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พร้อมคำนึงถึงกาลัญญตาและมัตตัญญตาในการประสานงาน การสร้างทุนทางสังคมช่วยเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ลดความขัดแย้ง และสร้างความมั่นคงทางสังคม ทำให้การบริหารจัดการทางการเมืองมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3) โครงสร้างและสิ่งสนับสนุนทางการเมือง การบริหารทุนกายภาพทางการเมืองต้องดำเนินอย่าง รอบคอบและมีคุณธรรม ผู้นำต้องใช้อัมมัญญตาและอตถัญญตาในการวางแผน จัดสรร และบริหารเครื่องมือ อาคาร และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ที่ต้องการ การใช้หลักสัปปริสธรรม

ช่วยให้การบริหารทุนกายภาพเป็นไปอย่างมีเหตุผล เหมาะสม และโปร่งใส ลดความฟุ่มเฟือย สร้างความเชื่อมั่นและความยั่งยืนในระบบการเมือง

4) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ผู้นำต้องบริหารจัดการทุนธรรมชาติอย่างรอบคอบ โดยใช้ธรรมาภิบาล วัตถุประสงค์ และกลไกในการตัดสินใจเกี่ยวกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างถูกต้อง ยั่งยืน และยุติธรรม ลดความขัดแย้ง สนับสนุนความมั่นคงทางสังคม และสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้นำและระบบการเมือง

5) ทรัพยากรทางการเงินและการบริหารจัดการ การบริหารทุนการเงินทางการเมืองต้องโปร่งใส มีเหตุผล และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผู้นำต้องใช้ธรรมาภิบาลและวัตถุประสงค์ในการจัดสรรทรัพยากรทางการเงินอย่างเหมาะสม การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมช่วยให้การใช้จ่ายเป็นธรรม ตรวจสอบได้ ลดความฟุ่มเฟือย สนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบาย และสร้างความไว้วางใจในประชาชน ทำให้กิจกรรมทางการเมืองมีความยั่งยืน และมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า การส่งเสริมทุนทางสังคมของผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปุริสธรรมเน้นการพัฒนาทุนความรู้และความสามารถ ทุนความสัมพันธ์และเครือข่ายสังคม ทุนโครงสร้างและสิ่งสนับสนุน ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนการเงิน ผู้นำต้องเข้าใจหน้าที่ วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน ปฏิบัติตนด้วยคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรม พร้อมสร้างความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารทรัพยากรทั้งหลายอย่างรอบคอบ ยั่งยืน และโปร่งใส ช่วยให้การเมืองมีประสิทธิภาพ ลดความขัดแย้ง และสร้างความมั่นคงในสังคมอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาการส่งเสริมทุนทางสังคมของผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปุริสธรรมชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะของผู้นำ (Human Capital) ให้มีความเข้าใจในหน้าที่ ความรับผิดชอบ และวัตถุประสงค์ของงานอย่างรอบคอบ ผู้นำต้องสามารถวิเคราะห์ปัญหา วางนโยบาย และตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างความสัมพันธ์และเครือข่ายทางสังคม (Social Capital) ระหว่างประชาชน กลุ่มองค์กร และหน่วยงานรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ลดความขัดแย้ง และสร้างความมั่นคงทางสังคม

การบริหารทุนกายภาพ (Physical Capital) และทุนทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Capital) อย่างรอบคอบและมีคุณธรรมช่วยให้การใช้ทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ที่ต้องการ ลดความฟุ่มเฟือย และสร้างความยั่งยืนทางการเมือง ในขณะเดียวกัน การบริหารทุนการเงิน (Financial Capital) อย่างโปร่งใสและเหมาะสมตามหลักสัปปุริสธรรมช่วยสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบาย และกิจกรรมทางการเมืองให้เกิดผลจริง ตอบสนองความต้องการของประชาชน และสร้างความเชื่อมั่นต่อสถาบันทางการเมือง หลักสัปปุริสธรรม เป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำรู้จักหน้าที่ รู้ความมุ่งหมาย รู้จักตนเอง รู้ประมาณ รู้เวลา รู้ชุมชน และรู้จักบุคคลอื่น การประยุกต์ใช้หลักเหล่านี้ช่วยให้ผู้นำทางการเมือง

บริหารจัดการทุนทุกด้านอย่างมีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ และสร้างความมั่นคง ยั่งยืน และความไว้วางใจในสังคมอย่างแท้จริง

บทสรุป

การส่งเสริมทุนทางสังคมของผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปริสธรรมชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาผู้นำให้มีคุณธรรม จริยธรรม และสมรรถนะครบด้าน การบริหารทุนทั้งห้าประเภท ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงิน จำเป็นต้องดำเนินไปอย่างรอบคอบ มีเหตุผล และโปร่งใส เพื่อให้การเมืองมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทุนมนุษย์เป็นพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้นำมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการตัดสินใจ วางนโยบาย และบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันทุนทางสังคมช่วยสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และความร่วมมือระหว่างประชาชน กลุ่มองค์กร และภาครัฐ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ลดความขัดแย้ง และสร้างความมั่นคงในสังคม ทุนกายภาพและทุนธรรมชาติต้องบริหารจัดการอย่างมีคุณธรรมและยั่งยืน เพื่อให้โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรทางธรรมชาติสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองได้อย่างเหมาะสม ส่วนทุนการเงินต้องใช้จ่ายอย่างรอบคอบ ยุติธรรม และโปร่งใส เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและขับเคลื่อนนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ การนำหลักสัปปริสธรรม มาใช้ ทำให้ผู้นำรู้จักหน้าที่ รู้ความมุ่งหมาย รู้จักตนเอง รู้ประมาณ รู้เวลา รู้ชุมชน และรู้จักบุคคลอื่น การประยุกต์ใช้หลักเหล่านี้ช่วยให้การบริหารทุนทุกด้านมีคุณธรรม โปร่งใส และสอดคล้องกับประโยชน์ส่วนรวม ผลลัพธ์ที่ได้คือการเมืองที่มีประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชน ลดความขัดแย้ง และสนับสนุนความมั่นคงและความยั่งยืนของสังคมในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- ประภาศรี สีหอำไพ. (2540). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูโสภณสุตากร, พระมหานรินทร์ สุรพลโณ และ กาญจนพงศ์ สุวรรณ. (2564). พุทธจริยธรรมสำหรับผู้นำทางการเมือง. *วารสารพุทธมคัศ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวสุวิสิทธิ์าราม*. 6(1), 215 – 224.
- มนต์ชัย ผ่องศิริ. (2560). ไทยพลัดถิ่นในสังคมไทยกับการสะสมทุนการเมือง. *วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์*, 1(1), 89 – 128.
- มนตรี พิรพลพัฒน์. (2565). จริยธรรมกับภาวะผู้นำ : ศึกษาทัศนะนักวิชาการรัฐศาสตร์ใน มหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยที่มีต่อผู้นำทางการเมือง. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์. (2561). จริยธรรมของนักการเมืองในระบบการเมืองไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 1(6), 78 – 92.

- Anand, S. and Sen, A. (2000). Human Development and Economic Sustainability. *World Development*, 28(12), 2029-2049.
- Booth, J.A. and Richard, P.B. (1977). *Civil Society, Political Capital, and Democratization in Central America*. Guadalajara: Mexico.
- Clement, L. M., & Richard, S. T. (1992). *Effective leadership in student services*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Gardner, J. W. (1990). *Leadership*. New York: Macmillan.
- Yukl, G. (1998). *Leadership in organization* (4th ed.). Englewood Cliffs: Prentice Hall.